



# سفر به آینده

دکتر ابو آئنده کار و اشتغال

نویسنده: مرضیه فخرایی / مرضیه کیقادی

مباحث مفهومی در زمینه آینده‌پژوهی،

روندها، ایده‌ها و تصویرهای آینده

|                     |                                                                                                                                       |
|---------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| سرشناسه             | فخرایی، مرضیه، ۱۳۲۲                                                                                                                   |
| عنوان و نام پدیدآور | سفر به آینده: دفتر دوم، آینده کار و اشتغال. مباحث مفهومی در زمینه آینده‌پژوهی، آینده‌نگاری و ... نویسنده مرضیه فخرایی، مرضیه کیقبادی. |
| مشخصات نشر          | تهران: آینده‌پژوه، ۱۳۹۳.                                                                                                              |
| مشخصات ظاهری        | ۱۳۰ صفحه مصور                                                                                                                         |
| شابک                | ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۶۵-۰۱-۷                                                                                                                     |
| فهرست نویسی         | ۱۵۰۰۰۰ ریال                                                                                                                           |
| عنوان دیگر          | فیبا                                                                                                                                  |
| موضوع               | آینده کار و اشتغال                                                                                                                    |
| موضوع               | اشتغال -- آینده‌نگاری                                                                                                                 |
| موضوع               | آینده‌پژوهی                                                                                                                           |
| نوع ماده افزوده     | کیقبادی، مرضیه، ۱۳۲۶                                                                                                                  |
| ده‌بندی کنگره       | HD ۵۷۰/۷۵۵ / ۳ س ۱۳۹۲                                                                                                                 |
| ردیف کتابخانه       | ۳۳۱۱۱                                                                                                                                 |
| شماره کتابخانه      | ۳۴۲۶۸۲۶                                                                                                                               |



نشر آینده‌پژوه

عنوان کتاب: سفر به آینده: دفتر دوم، آینده کار و اشتغال  
نویسنده: مرضیه فخرایی، مرضیه کیقبادی  
سایر همکاران: فرخنده ملکی‌فر، شهرزاد فتح‌الله‌پور، مریم کمال و ریحانه صباغ طبیبی  
ناشر: آینده‌پژوه  
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۳، ۵۰۰ جلد  
چاپ و صحافی: آرادین  
قیمت: ۱۵۰۰۰ ریال  
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۶۵-۰۱-۷

برای تهیه این کتاب به نشر آینده‌پژوه با تلفن ۸۸۰۰۰۴۲۱ و ۰۹۱۳۵۳۸۷۸۴۷ مراجعه کنید.

# فهرست

باجه/۱۰

## بخش ۱: مفاهیم و روش‌ها

فصل ۱. بنای آینده‌پژوهی فردی/۱۱

فصل ۲. تدوین چشم‌انداز/۲۳

## بخش ۲: روندهای جهانی، ایستگاه‌ها، تصویرهای آینده

فصل ۳. روندها و پیش‌بینی‌های تأثیرگذار بر آینده کار/۴۱

فصل ۴. ده نیروی تأثیرگذار بر کسب و کارهای آینده/۵۳

فصل ۵. مشاغل آینده/۶۳

فصل ۶. مهارت‌های آینده/۷۹

فصل ۷. مهارت‌های کلیدی کارکنان آینده/۹۳

فصل ۸. نویدهای فناوری/۱۱۳

پیوست: تعریف انواع آینده‌ها/۱۲۷

## دیباچه

آینده پژوهی دانشی است که اندیشیدن ورای چارچوب‌های معمول را به ما می‌آموزد. با "آینده پژوهی" و نقطه اوج آن "چشم‌اندازپردازی" ما می‌توانیم آینده‌ای متفاوت را برای خود رقم بزنیم؛ آینده‌ای به مراتب پربارتر، سازنده‌تر و خلاق‌تر از امروز.

سفر به آینده عنوان مجموعه کتاب‌های تخصصی در حوزه آینده‌پژوهی است که انتشار آنها از ابتدای سال جاری (۱۳۹۲) آغاز شده است. بنویسم دوم آن را که به مباحث مهم کار و اشتغال در آینده اختصاص دارد، می‌رو دارید.

این شماره شامل دو بخش است که بخش نخست آن به مباحث مفهومی در زمینه آینده‌پژوهی، تعریف و نقش دوم روندها، ایده‌ها و تصویرهای آینده را درباره موفقیتهای فردی دفتر به بحث می‌گذارد. در بخش نخست این شماره، ما به مفهوم "آینده‌پژوهی فردی" و تدوین "چشم‌انداز شغلی" می‌پردازیم و در بخش دوم آن با تصاویری از کسب‌وکارها و مشاغل آینده و فناوری‌های در حال ظهور معرفی خواهیم کرد.

با مطالعه این کتاب شما نخستین گام اثربخش را در جهت تدوین "چشم‌انداز شغلی" خود بر خواهید برداشت.

### ۱. مقدمه

تغییر دائمی، پیچیدگی و غافلگیری، سه مشخصه دنیای آینده‌اند. پیشرفت‌های شگفت‌آور در شاخه‌های گوناگون دانش و فناوری، از یک سو و تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی از سوی دیگر، شیوه‌های کار و زندگی مردم را در آینده به

کلی دگرگون خواهد کرد. آنچه امروز را با آینده پیوند می‌دهد، تحولی ساده و خطی نیست و می‌تواند پیچیده و غیرقابل پیش‌بینی باشد. ما به سوی فردایی مبهم و رازآلود حرکت می‌کنیم؛ فردایی که می‌تواند بسیار متفاوت از امروز باشد. کسب‌وکارها و مشاغل آینده هم از این تحولات مصون نخواهند بود. پیشرفت‌های روزافزون دانش و فناوری، محیط کار، نوع مشاغل و الگوهای کسب‌وکار را در آینده متحول خواهد کرد. برخی از مشاغل کنونی به تدریج منسوخ شده و جای خود را به مشاغل جدید، خواهند داد. بسیاری از شیوه‌های کار کردن که ال‌های متمدنی با آن خو گرفته‌ایم و آن را جزء لاینفک زندگی خود می‌دانیم، در آینده‌ای نه‌چندان دور از میان خواهد رفت و شیوه‌های جدیدی جایگزین آنها خواهند شد. نشانه‌های اولیه این تحولات را از امروز هم می‌توانیم به‌خوبی در اطراف خود مشاهده کنیم. بسیاری از سازمان‌ها با بحران‌ها و چالش‌های زیادی روبه‌رو شده و به‌سبب رقیبیت‌ها گسترش یافته است. ساختارهای سازمانی عمیقاً رو به دگرگونی است. تخصصی‌سازی، تعدیل نیرو و کاهش نرخ استخدام کارکنان جدید تنها به‌شمار کوچکی از این تغییرات است که از هم‌اکنون شاهد آن هستیم. این تنها یک جنبه از مسئله است. نکته مهم دیگری که درباره تحولات آینده در محیط‌های کاری باید به آن پرداخته شود، نیاز روزافزون به کسب مهارت‌های جدید است. دنیای جدید و محیطی کار جدید، مهارت‌های جدیدی را می‌طلبد. بسیاری از مهارت‌های فعلی دیگر نقش اساسی در پیشرفت و موفقیت افراد و شرکت‌ها نخواهد داشت و جای آنها را مهارت‌های جدید خواهد گرفت. افزون بر همه این‌ها، خواسته‌ها و انتظارات مردم از کار و حرفه نیز در حال دگرگونی است. شغل و حرفه دیگر تنها وسیله برای کسب درآمد و تأمین معیشت خانواده نیست. مردم و بویژه جوانان تحقق رویای رومبای‌های زندگی خود را در داشتن یک جایگاه شغلی مطلوب می‌جویند. تنها به‌شمار تأثیری شگرف در کیفیت زندگی و نیز شخصیت فردی و اجتماعی او خواهد داشت. در موج تمام این تحولات و در رویارویی با آینده‌ای مبهم و ناشناخته، بخشی اساسی در ذهن شکل می‌گیرد. "آیا در چنین فضایی و با چنین شرایطی جوانان می‌توانند آینده شغلی مطلوبی را برای خود رقم بزنند؟ آیا تصویر و تصویری که

آنها از آینده خود دارند تصویری درست و منطبق بر واقعیت‌های آینده است و یا چیزی جز یک رویاپردازی بی‌ثمر نیست؟

نکته اساسی این است که ما نمی‌توانیم تنها با اتکا بر دانش و اطلاعات خود از دنیای کنونی و یا حتی آینده نزدیک (۲ تا ۵ سال دیگر) تصویری از آینده شغلی خود در ذهن مجسم کنیم. ما باید بیاموزیم که نه با رویاپردازی، که با رویکردی کاملاً منطقی به آینده بیندیشیم و با شیوه‌ای کاملاً درست و علمی و با اتکا بر اطلاعات درست و کافی، آینده شغلی خود را انتخاب کنیم. دیگر تصمیم‌گیری‌ها هدف‌گذاری‌های کوتاه‌مدت برای پی‌ریزی یک آینده مطلوب کافی نخواهد بود. ما از به نگاه بلندمدت و برنامه‌ریزی بلندمدت داریم. ما باید به افق‌های دور نگاه کنیم؛ به ۱۰ یا ۲۰ سال آینده و تصویر درستی از دنیای آینده در ذهن داشته باشیم. <sup>۱</sup> ما توانایی گنجینه شایسته و مطلوبی، برای خود بیابیم.

برای برداشتن این شش در افق‌های بلندمدت، نیاز به مطالعه آینده با شیوه‌های علمی و منطقی داریم و این همان دانش نوین "آینده‌پژوهی" <sup>۱</sup> است. آینده‌پژوهی با هدف مطالعه آینده، علمی جدید است که از حدود ۶ دهه پیش در دانشگاه‌های دنیا به عنوان یک رشته تحصیلی تدریس می‌شود. هدف آینده‌پژوهی کمک به تصمیم‌گیران و برنامه‌ریزی‌های بلندمدت است. با استفاده از دانش "آینده‌پژوهی" ما می‌توانیم آینده شغلی مطلوبی برای خود تصویر کرده و با تصمیم‌ها و اقدامات درستی، به سوی تحقق آن گام برداریم.

## ۲. درباره کتاب

این کتاب از دو بخش تشکیل شده است. در بخش نخست ما با دانش "آینده‌پژوهی" آشنا می‌شوید. در فصل اول کتاب تعریف مبسوطی از آینده‌پژوهی و نیز "آینده‌پژوهی فردی" ارائه می‌شود. در فصل دوم کتاب مفهوم و ویژگی‌های "چشم‌انداز" معرفی می‌شود و "چشم‌انداز شغلی" به عنوان مؤلفه اصلی از چشم‌انداز آینده، مورد بحث قرار می‌گیرد. با مطالعه این فصل شما می‌توانید نخستین گام‌ها را در تدوین "چشم‌انداز شغلی" خود بردارید. این فصل با طرح مفاهیمی همچون مأموریت و ارزش‌ها، شما را به یک سفر درونی دعوت می‌کند

<sup>۱</sup> future study

و شما را تشویق می‌کند تا به کندوکاوی عمیق در درون خود بپردازید تا بتوانید به علائق خواسته‌های واقعی خود و نیز توانایی‌ها و استعدادهای خود به‌خوبی پی ببرید. در این سفر درونی شما حتی باید نقاط ضعف و کاستی‌های خود را هم به‌خوبی بشناسید. کاوش در درون و شناخت عمیق خود، نخستین گام و اساسی‌ترین گام در تدوین "چشم‌انداز شغلی" است. نباید فراموش کنیم که حتی بهترین فرصت‌ها و موقعیت‌های شغلی هم اگر منطبق با علاقه، استعدادها و توانمندی‌های ما نباشد، نمی‌تواند آینده مطلوب و پایداری را برای ما رقم بزند.

شناخت خود برای تدوین "چشم‌انداز شغلی مطلوب" کافی نیست. در کنار شناخت خود ما باید به درک درستی از دنیای پیرامون خود دست یابیم. چه بسا جایگاه‌های شغلی که منطبق بر علاقه و توانمندی ماست، ولی ممکن است در آینده جای نمی‌نداشته و جای خود را به مشاغل جدیدتر سپرده باشند. در این مرحله مطالب بخش دوم کتاب را به شما توصیه می‌کنیم. بخش دوم متشکل از مجموعه مقالاتی است که روندهای تأثیرگذار بر کسب‌وکارهای آینده، مهارت‌های مورد نیاز و نوآوری‌های فناوری را در آینده به بحث می‌گذارد. این آشنایی اولیه می‌باید شما را نسبت به تحولات آینده روشن کند و سرنخ‌های اولیه را برای ادامه مطالعه و بررسی‌ها در اختیار شما بگذارد.

این کتاب در مجموع یک راهنمای اولیه برای تدوین چشم‌انداز شغلی است. تأکید می‌کنم یک راهنمای اولیه، تنها برای آشنایی شما با مباحث مطرح در این حوزه، در کتاب، منابعی برای مطالعه بیشتر به شما معرفی شده است که می‌توانید با رجوع به آنها، اطلاعات خود را گسترش دهید و غنی‌تر کنید و با بسته دانشی کامل‌تری گام در راه تدوین چشم‌انداز شغلی خود بگذارید. صحبت و مشورت با کارشناسان در حوزه‌های مختلف کسب‌وکار نیز آینده‌پژوهانی که در این زمینه به مطالعه پرداخته‌اند، نیز می‌تواند بسیار مشرک‌کننده باشد. در انتها برای همه عزیزانی که قصد دارند با شیوه‌ای علمی و با اتکا به اطلاعات کافی، آینده شغلی درستی برای خود رقم بزنند، آرزوی موفقیت می‌کنیم و امیدواریم در ۲۰ سال آینده دقیقاً در جایگاهی ایستاده باشید که از هم‌کنون در آرزوی رسیدن به آن هستید.

مرضیه فخرایی، مرضیه کیقبادی